

УДК 027.7(477.87)(09)

DOI <https://doi.org/10.24144/978-617-8321-50-5.2025.170-185>

Кристина САБО,
завідувачка відділу
літератури іноземними мовами
Наукової бібліотеки
ДВНЗ «Ужгородський
національний університет»,
Ужгород, Україна
ORCID 0000-0001-9217-5681
e-mail: kristina.sabo@uzhnu.edu.ua

ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ УЖГОРОДСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ (ЗА МАТЕРІАЛАМИ АННІ САРКА ТА ТОМАША ВЕГШЕО)

Анотація. У статті описана історія становлення і розвитку бібліотеки Ужгородського Національного університету та згадані історичні події, які вплинули на формування книжкових колекцій, що лягли в основу бібліотечних фондів. За матеріалами робіт угорських науковців Анни Сарка, яка досліджувала історію книжкової колекції бібліотеки Ужгородської єзуїтської колегії і Мукачівського греко-католицького єпископату, та проф. Томаша Вегшео, який у рамках своїх досліджень історії греко-католицької церкви аналізує бібліотеку єпископа Андрія Бачинського, стаття надає описання в хронологічному порядку історичних фактів та подій, що відбувалися до початку ХХ століття. Окрім унікальних архівних документів та листів, які цитуються у статті, робота проф. Томаша Вегшео містить список книг розпочатого 16 червня 1790 року реєстра бібліотеки Андрія Бачинського, який не увійшов до даної статті через його великий обсяг.

Витоки формування книжкового фонду бібліотеки Ужгородського Національного університету розпочинаються у першій половині XVII століття, адже в її основу лягли дві основні колекції: книжкові фонди розташовані в Ужгороді в 1646–1773

роках єзуїтської колегії, та бібліотеки греко-католицького єпископату, яка до 1780 року перебувала в м. Мукачево, а з 1780-го – в м. Ужгород. Після закінчення Другої світової війни Ужгород увійшов до складу СРСР, після чого в 1949 році указом радянської влади була скасована греко-католицька церква. Таким чином, колишній єпископський палац разом з цінною колекцією книг перейшов у власність Ужгородського університету. Знаючи біографію єпископа Андрія Бачинського, його культурно-просвітницьку діяльність і захоплення історією, мовознавством та іншими науками, не дивно, що деякі з книг його колекції були настільки рідкісними, що не мали відповідників ні в одній бібліотеці колишнього СРСР.

Описана історична хронологія двох вищезазначених колекцій, які до 1775 року розвивалися практично паралельно, пізніше злилися в одну і, врешті-решт, були успадковані бібліотекою Ужгородського національного університету.

Ключові слова: *Наукова бібліотека, раритети, бібліотечні колекції, історія бібліотеки, греко-католицька єпархія, А. Бачинський, М. Ольшавський, Г. Блажовський.*

Дослідження історії старовинних бібліотек є важливим завданням вивчення культурної та історичної спадщини. Вона охоплює широке поле аспектів, включаючи збереження та реставрацію колекцій, соціокультурну роль бібліотек у суспільстві, а також взаємодію з політичними й релігійними владами, адже у різні періоди історії внаслідок війн, революційних повстань, політичних репресій та змін державних кордонів фонди піддаються цензурі, переслідуванням або заборонам, що впливає на збереження колекцій. Тож дослідження і збереження цих історичних скарбів минулих епох набуває великого значення та вимагає постійного наполегливого стеження, реставрації та належного догляду.

На превеликий жаль, історія виникнення та еволюції бібліотек й бібліотечних колекцій часто залишалася недослідженою або спрощеною до кількох малозначних фактів. У цьому плані наукова бібліотека УжНУ є винятком, оскільки

теми її історичного минулого торкалися у своїх наукових дослідженнях такі видатні вчені, як А. Годинка, І. Удварі, В. Микитась, П. Сова та інші. Найбільш докладним із сучасних досліджень історії бібліотеки УжНУ є монографія 2021 року видання «Наукова бібліотека Ужгородського національного університету: від джерел до сучасності» (<https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/38120>). В ній основну увагу приділено ХХ століттю та сучасності, а дорадянська історія бібліотеки подається лаконічно з акцентом на постать єпископа Бачинського.

Метою статті є дослідження історичних передумов виникнення майбутньої бібліотеки УжНУ, перелік основних етапів її дорадянського розвитку, а також оцінка її впливу на культурне і освітнє життя міста та регіону. Адже вивчення історичних подій, які протягом століть відбивалися на формуванні бібліотечних колекцій та накопиченні фондів, є одним з найважливіших факторів для оцінки культурного та наукового значення бібліотеки.

I. Бібліотека Ужгородської єзуїтської колегії в XVII ст.

Попередником Ужгородської єзуїтської колегії був навчальний заклад, який в 1613 році заснував Дьєрдь Другет в Гуменному. Хоча архівних документів про «офіційне» заснування бібліотеки не знайдено, але оскільки існування будь-якого навчального закладу неможливо без наявності бібліотеки, тож походження певної частини книжкового фонду має датуватися не пізніше дати заснування самої колегії. Це підтверджують дослідження Едмунда Бланара, у яких автор посилається на щорічник Товариства Марії, де є згадки про бібліотеку та перелічуються її книги [2, с. 88].

У 1640 році граф Янош Другет – син засновника коледжу Дьєрдя Другета – прийняв рішення про необхідність переїзду закладу в Ужгород. У цього рішення було кілька причин. Найвагомішою з них, за словами Едмунда Бланара, було те, що «в потужному і багатому Земплені» занадто широко почав

поширюватися протестантизм, тому єзуїтська колегія в Гуменному «не зможе довго і повноцінно працювати серед таких бурхливих штормів...» [3, с. 9].

Які би міркування не керували рішенням Яноша Другета, цей переїзд був корисний для розвитку Ужгорода. «Немає і не може бути людини, яка змогла би оцінити наскільки велике значення протягом 270 років мала гімназія для культурного розвитку городян, який величезний вплив вона мала на рівень освіти цих дітей в далекій провінції та на вражаючі розміри прогресу зростаючого міста. Хто знає, де б був Унгар сьогодні без гімназії і без мукачівського єпископату? », – так формулює думку Едмунд Бланар про значимість цієї події [3, с. 9].

Отже 31 липня 1640 року Янош Другет пише про те, що прийняв рішення про переїзд. У цьому документі також згадується «Bibliotheka» колегії. Переїзд єзуїтів з Гуменного до Ужгороду стався лише у 1646 році, але незважаючи на надії засновників, тут їхнє життя також не завжди було спокійним і безхмарним [4, с. 726].

У 1679 році повстання Імре Текелі порушує спокій процвітаючої гімназії. У 1684 року Текелі зі своїми людьми займають місто і освітня діяльність ордену припиняється на довгих 10 років і поновлюється лише в 1694 році [2, с. 131].

Подальша доля книжної колекції прослідковується під час визвольного руху Ракоці. У червні 1703 року Ференц II Ракоці займає Ужгород. Завдяки цій події немає більше ніяких перешкод для подальшого функціонування Ордену єзуїтів. Оскільки прихильники визвольного руху сповідували ідеї просвітництва і гуманізму, то в перший же рік боротьби за незалежність вони забезпечили свободу віросповідання і надали її для всіх конфесій.

У 1705 році після парламентського засідання Сечені спокій Ордену єзуїтів в Ужгороді знову опинився під загрозою. Проте, уряду вдалося досягти компромісу, і в січні 1706 року закріпити між протестантами і єзуїтами угоду. Відповідно до цієї угоди

езуїтам було дозволено залишитися, але обмежити свою освітню діяльність [4, с. 726].

23 липня 1706 року князь Ракоці, який все частіше сперечається з Віденським імператорським двором, під впливом своїх соратників-протестантів змушений віддати наказ про вигнання езуїтів і конфіскацію їхнього майна. Згідно з цим положенням, перед від'їздом ченцям слід скласти опис всього рухомого і нерухомого майна колегії, а всі відповідні акти та установчі документи передати уповноваженим членам комісії.

Перепис майна Ужгородської колегії відбувався у вигляді опитування і був завізований підписами Томаша Ороса і ректора Каспара Недецького 20 лютого 1707 року [1, с. 14].

Документ містить докладний і надзвичайно важливий список книг, який є найбільш раннім каталогом цих фондів.

У звіті комісії йдеться про обурення ректора тим, що питання які задаються служителям церкви є протизаконними, принижують привілеї святого чернецтва, а також зневажають папські Булли. Тому опитані ченці не згодні з ходом процедури і вважають себе ображеними.

З цієї причини до фактів, які тут надані, слід ставитися з обережністю. Цей висновок ґрунтується на ствердженні ректора, що все листування, урбарії і всі письмові документи колегії знаходяться у Відні «in Archivio Provincia», тобто в архівах провінцій. Достовірність цього твердження сумнівна, адже, незважаючи на те, що більшість документів, що стосуються езуїтів, дійсно знаходилися у Відні, але згідно з архівними даними Емануїла Юрковича (директора Бансько-Бистрицького районного округу) для документів, що стосувалися ужгородського Ордена, було зроблено виняток.

Список книг містить 1164 томи, інформацію про місцезнаходження кожної з книг та розділений на вісім груп. Найбільша кількість з цих книг – 753 примірника – перерахована відповідно до назв і зберігається в приміщенні бібліотеки; про 115 книг записано наступне: «...et Alij in biblíoteca in coeca fenestra ad portam centum 15», – тобто вони

знаходяться в прихованих нішах бібліотеки в 15 см від дверей. Відносно велику групу складають книги магістрів (95 томів) та книги отця Шолчіца (55 томів, перерахованих відповідно до назв, а також 30 томів «*reliquiae minores*»). У кабінеті ректора нараховується 16 томів, але і тут є книги, які згруповані під позначенням: «*Archivi Libri 15, Constitutionum Libri 6*», таким чином, всього 32 томи [3, с. 12].

Можливо, обставини перепису сприяли тому, що опис книг доволі безладний. Книги йдуть одна за одною у випадковому порядку, не згруповані ані за змістом, ані за мовою. Більша частина їх, звичайно, на латині, але є і угорські назви. Іноді трапляються книги з латинською назвою, яка вказує на угорський зміст, але на підставі цього неможливо точно встановити мову. Цілком можливо, що це може бути робота угорського автора на латині (як наприклад, *Conciones Pasmani*), але вони також могли написати латинський переклад назви для книги, написаної на угорській мові (як, наприклад, *Biblia Ungarica*).

У лютому 1708 року Ужгородська колегія припинила свою регулярну навчальну діяльність.

Після від'їзду ченців-єзуїтів кальвіністи із заgonу князя Ракоці, незважаючи на заборону головнокомандувача, пограбували і зруйнували їх багату бібліотеку. В якості компенсації перед своїм від'їздом до Польщі, на початку 1711 року, князь подарував ужгородському коледжу чималу кількість власноруч підписаних книг. Про ці книги професор риторики Янош Балог, який написав історію колегії та підготував інвентаризацію бібліотечних фондів, зазначив наступне: «*Hi libri hodie in Bibliotheca D. Episcopi Munkacsiensis reperuntur*», – тобто ці книги знайдені нині (у другій половині XVIII століття) в бібліотеці Мукачівського єпископату [3, с. 17].

Влітку 1711 року, коли імператорська армія вторглася в місто, внаслідок грабежів бібліотеці було завдано додаткової шкоди.

Сьогодні вже складно з'ясувати, скільки книг і в якому стані збереглося зі списку 1707 року.

Після поразки визвольного руху, єзуїти змогли відновити свою викладацьку діяльність, яка тривала до остаточного розпуску Ордену у 1773 році. З проголошенням Папської Булли про розпуск Ордену єзуїтів все їхнє майно, книги і документи були інвентаризовані та опечатані. Завдяки цій події, з'явився другий важливий документ, який стосується бібліотеки.

В Ужгородському монастирі Папська Булла була зачитана 23 жовтня 1773 року. Надіслана туди комісія на чолі з Гаспаром Оросом відповідно до розпорядження перевірила кожен келію, кожен шафу; всі книги і документи були вилучені, доставлені в бібліотеку і опечатані. Інвентаризація проходила з 19 по 21 листопада 1773 року і її результати можна знайти в роботах Антонія Годинки. Виявляється, що в цей час книги в бібліотеці вже були каталогізовані, хоча різниця результатів інвентаризації вказує на те, що каталогізація була виконана безладно [3, с. 18].

Судячи з каталогу, бібліотека була розбита на 19 розділів і в кожному розділі книги були окремо пронумеровані. Розділи охоплюють в основному теологію та юриспруденцію, а книги з природознавства і географії взагалі відсутні. Цілком можливо, що в монастирі не тримали книг подібного змісту. При цьому в наявності досить велика кількість книг, пов'язаних з пасторською теологією, що свідчить про те, що монахи багато допомагали настоятелю римсько-католицької церкви [3, с. 19]. Висновок членів комісії про інвентаризацію спирається на цей каталог, який містить 1956 примірників книг, але комісією було знайдено з них лише 1858. Крім книг, які були описані в каталозі, були також знайдені роботи присвячені історії ордену, статут ордену і звід законів, історія монастиря, 30-томне видання «анатомічних робіт», а також 40 томів «еретичних робіт» [3, с. 19].

На початку 1774 року викладач риторики Янош Балог упорядкував надану членами уповноваженої комісії бібліотеку

і створив новий каталог у трьох примірниках. У своєму списку Балог використовував ті ж 19 основних розділів, що й інвентаризаційна комісія, але він не просто зробив інвентаризацію, а ще й розподілив книги відповідно до назв. Книги кожного розділу він розставив в алфавітному порядку: великими літерами позначив книги великого формату, а малими – книги малого формату.

У списку Балоба числяться 2043 книги, тобто більше, ніж в інвентаризаційному списку членів комісії. Щоправда, він вніс до свого списку і ті сімдесят томів, які комісія порахувала окремо, але все одно у його списку на 115 примірників більше. Про виконану роботу викладач риторики звітує перед Королівською радою в своєму листі від 2 квітня 1775 року [3, с. 19].

II. Бібліотека Мукачівського греко-католицького єпископату

Безпосереднім попередником бібліотеки Ужгородського університету є колишня греко-католицька єпископська бібліотека, яка була створена в Чинадіївському монастирі під Мукачевом. Спочатку греко-католицький єпископат був саме тут і лише після розпуску ужгородського Ордену єзуїтів був переведений в будівлю їх монастиря. Як і Орден єзуїтів, єпископат разом з єпископською бібліотекою має свою власну історію.

У роботах Антонія Годинки йдеться про те, що перше єпископське призначення було вручено пресвітеру Лукачу після 1445 року під час правління Яноша Хуняді. Однак інформація про книжкові зібрання бере початок не раніше XVIII століття. Походження бібліотеки Годинка відносить до двох джерел – колекції єпископів Блажовського та Ольшавського [3, с. 21].

Мануїл Ольшавський був призначений єпископом 12 березня 1743 року, після смерті єпископа Блажовського, і знаходився в цьому сані до дня своєї смерті 5 листопада 1767

року. За двадцять чотири роки свого служіння він заснував в Мукачеві семінарію і школу, а також побудував собор. Незважаючи на велику зайнятість, він зібрав значну колекцію книг, заради якої, за його словами «часом навіть відмовляв собі в шматку хліба» [3, с. 22]. А. Годинка висловлює сумніви щодо правдивості цього твердження і вважає, що Ольшавський навряд чи створив свою бібліотеку на порожньому місці, а щось отримав у спадок від попередників. Для підтвердження того, що до Ольшавського вже існувала більш рання книжкова колекція, Годинка посилається на його попередника єпископа Блажовського. У його заповіті, який датується 20-м грудня 1742 року записано наступне: «...з книг, отець-сповідник нехай бере собі стільки, скільки вважає за потрібне, отцю Яношу слід віддати найнеобхідніші, а Раковецькі книги слід залишити в монастирі» [3, с. 22].

Із заповіту неясно, про які книги йдеться і як вони потрапили до Блажовського, але Годинка вважає ймовірним, що єпископ заповів книги, які знаходилися в монастирі. З іншого запису 13 лютого 1741 року, що також належить Блажовському, з'ясовується, що у єпископів в монастирі була власна бібліотека [1, с. 42]. Серед цих книг могли бути й ті, що належали особисто Блажовському і які він заповів залишити в монастирі. Невідомо, чи була в монастиря власна бібліотека, та чи слід розуміти вищезазначену бібліотеку як окрему від неї.

Таким чином, виходячи зі слів Блажовського, в лютому 1741 року собор ще мав власну бібліотеку. Виникає питання: як може бути, що Ольшавський, будучи заступником Блажовського і ставши його безпосереднім наступником, в 1743 році не знаходить там ніяких книг. Відповідь на це питання Годинка знаходить в двох договорах. Обидва укладені мукачівським єпископом Бізанцієм. Один з них датований 1716 роком і в ньому єпископ відмовляється від усіх своїх земельних володінь. У другому договорі 1729 року він погоджується з тим, що надалі буде управляти всім майном монастиря виключно як прелат ордена, а не в якості єпископа. Виходячи з цього, в 1743

році, на момент призначення єпископом Ольшавського, бібліотека, яка згадується в записах 1741 року і книги, про які йдеться в записах 1742 року, юридично вже належать монастирю з 1729 року. Таким чином у нього були всі підстави стверджувати, що від попередників йому нічого не залишилося, і що «...якщо йому потрібні були книги, то він повинен був сам їх добувати, а це коштувало великих зусиль, оскільки в ті часи, і тим більше в тій місцевості, книготоргівлі як такої практично не було» [3, с. 22].

У 1762 році Ольшавський заповів свою власну колекцію монастирю базилітів в Марія Повч. Але пізніше, коли зрозумів, що може побудувати собор в Мукачеві, він змінив своє попереднє рішення. Тому в 1767 році він заповів свою бібліотеку разом з семінарією і школами Мукачівському єпископату [4, с. 726]. (В цей час єпископат вже знаходився в Мукачеві). Таким чином, стає очевидним, що об'єднання цих двох колекцій лягли в основу складової частини мукачівської бібліотеки. І, хоча А. Годинка вважає, що бібліотека навряд чи могла бути створена раніше 1743 року, ми можемо припустити, що походження колекції відноситься до ще більш раннього періоду.

Як же сталося злиття двох бібліотек в Ужгороді? Як зазначено вище, єзуїтська бібліотека була закрита восени 1773 року, але на прохання вчителів, які залишилися в монастирі, інвентаризаційна комісія дала дозвіл користуватися книгами. Бібліотечну роботу виконував вищезгаданий Янош Балог.

Отримавши доповіді від членів інвентарної комісії, Марія Терезія прийняла рішення про подальшу долю книг. Згідно імператорського указу бібліотека разом з будівлею колегії, церквою та замком, перейшла у власність греко-католицького єпископату.

Цей імператорський дар 2 серпня 1775 року був прийнятий тодішнім мукачівським єпископом Андрієм Бачинським. Відтак, єзуїтська бібліотека, була подарована єпископату, але ще деякий час жила окремим життям, перебуваючи в Ужгороді.

Злиття відбулося, коли в 1780 році єпископ переїхав до Ужгорода. Церква єзуїтів була перероблена в собор, а монастир, який знаходився поруч з нею, був перетворений в єпископський палац. Після цього разом з єпископатом була перевезена і єпископська бібліотека. Таким чином, починаючи з 1780 року, можна говорити про спільну історію двох бібліотек [4, с. 728].

Під час єпископства А. Бачинського (1772–1809), бібліотека стрімко розросталася. Єпископ «...незважаючи на безліч важливих справ приділяв набагато більше уваги таким дрібницям, як книги і архіви, ніж будь-який з його попередників і наступників, крім Мануїла Ольшавського», – пише Антоній Годинка [3, с. 23].

Андрій Бачинський був великим поціновувачем книг, але в свою колекцію він збирав не тільки теологічні, морально-богословські, канонічні, догматичні та літургійні праці, які описані в «*Registrum Bibliothecae Suae Excellentiae Domini Andreae Bacsinszki Episcopi Munkacsensis die 16 Junii 1790 Laborari caeptum*», тобто реєстрі бібліотеки Андрія Бачинського, єпископа Мункачського, від 16 червня 1790 року, але й історичні та мовознавчі, адже єпископ був пов'язаний з тодішніми представниками слов'янської лінгвістики, і його колекція інкунабул вплинула на початок відродження славістики [4, с. 730].

Нині вважається що, бібліотека греко-католицького єпископату є заслугою Андрія Бачинського, який об'єднавши спадщину Мануїла Ольшавського з колекцією Ордену єзуїтів примножив її своїми книгами до 9000 [3, с. 24].

До першої світової війни фінансування і поповнення бібліотеки можна простежити за періодичним виданням угорських музеїв і бібліотек «Угорська Мінерва». Відповідно до опублікованих даних, в 1900 році бібліотечний фонд становив 9840 примірників, серед яких 41 інкунабула і 90 рукописів [5, с. 352]. За даними «Угорської Мінерви» за наступний 1901 рік бібліотека поповнилася на 50 примірників книг. У 1902 році на

підтримку єпископальної бібліотеки були переведені 106 крон, і колекція збільшилася ще на 203 книги. Останні точні дані також містяться в «Угорській Мінерві»: в 1913 році бібліотека Мукачівського єпископату містить 10 208 примірників книг. [6, с. 448]. Слід зазначити, що у своїй роботі Антон Годинка згадує про близько 14 000 примірників у 1910 році, що набагато більше, ніж те, що ми знаходимо в даних «Угорської Мінерви» [3, с. 25].

Після приходу радянської влади, скасування греко-католицької церкви та передачі єпископської бібліотеки у власність Ужгородського університету, фонди та матеріали колекції було переглянуто і відсіяно частину книг з ідеологічних міркувань, внаслідок чого, початкова колекція фондів університетської бібліотеки зменшилася, а частина її назавжди залишилася в історичному минулому.

Старовинні бібліотеки є не лише місцями зберігання книг, але й символами культурного та наукового надбання людства, які потрібно берегти та передавати майбутнім поколінням. Вони відкривають свої двері для науковців та дослідників, щоб дозволити їм оглянути та вивчити цінні колекції й зануритися в світ минулих епох. Але водночас постає питання про збереження цінності фізичного артефакту та його автентичності. Зберігати та розповсюджувати бібліотечні колекції, забезпечуючи схоронність документів, допомагає впровадження цифрових технологій. Адже паперові книги від постійного користування зношуються, втрачають свій первісний зовнішній вигляд, а в електронному варіанті матеріали можуть переглядати необмежену кількість разів безліч читачів, при цьому документи залишаються недоторканими і надовго зберігаються в хорошому стані.

Список бібліографічних посилань

1. Mészáros Károly. Ungvár története: a legrégebb időktől maig. Pest - Ráth Mór, 1861. 118 old.

[URL:https://play.google.com/books/reader?id=i0sEAAAAYAAJ&pg=GBS.PP4&hl=](https://play.google.com/books/reader?id=i0sEAAAAYAAJ&pg=GBS.PP4&hl=)

2. Molnár Antal, Lukács László. A homonnai jezsuita kollégium (1615–1619). Molnár Antal. Lehetetlen küldetés? Jezsuiták Erdélyben és Felső-Magyarországon a 16–17. században. Budapest, 2009. Old. 95–146.

3. Szarka Anna. Az ungvári jezsuita kollégium és a munkácsi püspökség könyvgyűjteménye: az ungvári egyetemi könyvtár előtörténete. Nyíregyháza: Bessenyei György Könyvkiadó, 1994. 31 old.

4. Végheő Tamás. Bacsinszky András munkácsi püspök könyveinek jegyzéke 1790-ből. MONOKgraphia: tanulmányok Monok István 60. születésnapjára / szerk.: Nyerges Judit, Verók Attila, Zvara Edina. Nyíregyháza: Kossuth Kiadó, 2016. Old. 726-744.

URL: https://acta.bibl.u-szeged.hu/36764/1/monok60_108.pdf

5. Magyar Minerva: A magyarországi múzeumok és könyvtárak czimkönyve. V. Kotet. 1912-1913. Budapest: Athenaeum, 1915-1134 old.

URL:https://www.google.com.ua/books/edition/_/vJUDAAAAYA_AJ?hl=ru&pg=gbpv=1

6. Magyar Minerva: A magyarországi múzeumok és könyvtárak czimkönyve. Budapest: Athenaeum, 1900.- 393 old.

URL: https://real-j.mtak.hu/21806/1/311_528_V.pdf

References

1. Mészáros Károly (1861). Ungvár története: a legrégebbi időktől maig [History of Ungvár: from the earliest times to today]. Pest: Ráth Mór [in Hungarian]. Retrieved from

<https://play.google.com/books/reader?id=i0sEAAAAYAAJ&pg=GBS.PP4&hl=>

2. Molnár Antal (2009). A homonnai jezsuita kollégium [The Jesuit College of Homonna]. Budapest [in Hungarian].

3. Szarka Anna (1994). Az ungvári jezsuita kollégium és a munkácsi püspökség könyvgyűjteménye: az ungvári egyetemi

könyvtár előtörténete [The book collection of the Jesuit College of Ungvár and the Bishopric of Munkács: the prehistory of the Uzhhorod University Library]. Nyíregyháza [in Hungarian].

4. Véghseő Tamás (2016). Bacsinszky András munkácsi püspök könyveinek jegyzéke 1790-ből [Catalogue of the books of Bishop András Bacsinszky of Munkács from 1790] / szerk.: Nyerges Judit, Verók Attila, Zvara Edina. Nyíregyháza : Kossuth Kiadó, 726-744 [in Hungarian]. Retrieved from https://acta.bibl.u-szeged.hu/36764/1/monok60_108.pdf

5. Magyar Minerva. (1915). A magyarországi múzeumok és könyvtárak czimkönyve. V. Kotet. 1912-1913. Budapest : Athenaeum [in Hungarian]. Retrieved from https://www.google.com.ua/books/edition/_vJUDAAAAYAAJ?hl=ru&gbpv=1 (Last accessed: 02.10.2024).

6. Magyar Minerva (1900). A magyarországi múzeumok és könyvtárak czimkönyve. Budapest: Athenaeum, 1900 [in Hungarian]. Retrieved from https://real-j.mtak.hu/21806/1/311_528_V.pdf (Last accessed: 02.10.2024).

Kristina Sabo,

Head of the Department of Foreign Literature
Scientific Library,
State Higher Educational Establishment
Uzhhorod National University
e-mail: kristina.sabo@uzhnu.edu.ua

**HISTORY OF THE FORMATION OF THE
SCIENTIFIC LIBRARY OF UZHGOROD UNIVERSITY
(BASED ON THE MATERIALS OF ANNA SZARKA AND
TAMÁS VÉGHSEŐ)**

Abstract. The article describes the history of the formation and development of the Uzhhorod National University library and acquaints us with historical events that influenced the formation of book collections, which created the basis of the library funds. It is based on the works of Hungarian scientists: Anna Szarka, who investigated the history of the

Uzhhorod Jesuit College library and the Mukachevo Greek Catholic Diocese library, and prof. Tamás Végheő, who, as part of his research on the history of the Greek Catholic Church, analyzes the library of Bishop A. Bachynskiyi. The article provides a chronological description of historical facts and events that took place before the 20th century. In addition to the unique archival documents and letters cited in the article, the work of prof. Tamás Végheő contains a list of books from the Bachynskiyi library registry started on June 16, 1790, which was not included in this article because of its large size.

The history of the Uzhhorod National University library begins in the first half of the 17th century, and it was based on two main collections: the book collections of the Jesuit College located in Uzhhorod from 1646 to 1773 and the library of the Greek Catholic Diocese, which was located in Mukachevo until 1780, and in Uzhhorod from 1780. After the end of World War II, Uzhhorod became part of the USSR, and in 1949, by decree of the Soviet government, the Greek Catholic Church was abolished. Thus, the former Bishop's Palace, together with a valuable collection of books, became the property of Uzhhorod University. Knowing the biography of Bishop A. Bachynskiyi, his cultural and educational activities and passion for history, linguistics and other sciences, it is not surprising that some books in his collection were so rare that no library in the former USSR had a single similar copy.

This study contains a historical chronology of the two above-mentioned collections, which developed almost in parallel until 1775, then merged into one and were eventually inherited by the library of Uzhhorod National University.

Keywords: *Scientific Library of Uzhhorod National University, rare books, library collections, history of libraries, Greek Catholic Diocese, Bachynskiyi.*

Цитування:

Сабо К. Історія становлення Наукової бібліотеки Ужгородського університету (за матеріалами Анни Сарка та Томаша Вегшео). *Інформаційна політика пам'яті – виживання, збереження та розвиток українських бібліотек у період сьогодення* : матеріали V Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. (Ужгород, 16 жовт. 2024 р.) / редкол. : М. М. Медведь (відп. ред.) та ін. ; ДВНЗ «Ужгор. нац. ун-т», Наук. б-ка. Ужгород, 2024. С. 170–185.

Sabo, K. History of the formation of the Scientific Library of Uzhhorod University (based on the materials of Anna Szarka and Tamás Végheő). *Information policy of memory – survival, preservation and development of Ukrainian libraries in the present period* : materials of the 5th scientific and research Internet conference (Uzhhorod, Oct. 16, 2024). Vidp. red. M. Medved (pp. 170–185). Uzhhorod [in Ukrainian].